

Genişletilmiş Özet

Giriş

2019'un sonlarına doğru Çin'de ortaya çıkan ve insandan insana damlacık veya doğrudan temas yoluyla bulaşan 2019 yeni coronavirüs hastalığı (COVID-19), Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilmiştir. Bunun bir sonucu olarak birçok hükümet, toplumun sağlığını korumak ve enfeksiyonun yayılmasını engellemek için fiziksel mesafe, karantina ve izolasyon gibi önlemleri uygulamaya başlamıştır. Okulların kapatılması da bunlardan biridir. Okulların kapatılması ve sokağa çıkma kısıtlamalarıyla birlikte evde geçirilen sürenin artması, çocukların fiziksel aktivitelerinin ve sosyal etkileşimlerinin azalmasına ve ruh sağlığının bozulmasına yol açabilir. Bununla birlikte pandemi sürecinin belirsizliği de önemli bir stres ve kaygı faktörüdür. Çocuklar bu stres ve anksiyeteyi azaltmak veya depresif ruh halini hafifletmek için eğitim, online oyun oynama, alışveriş, film izleme ve sosyal medyaya erişmek amacıyla internette vakit geçirmeye yönelmektedir. Makul düzeyde internet kullanımının duygusal başa çıkma ve benlik saygısını artırma gibi faydaları görülmekle beraber, aşırı ve kontrolsüz internet kullanımının, internet bağımlılığına dönüşmesi mümkündür. Bağımlı düzeyde internet kullanımının, çocuklar üzerindeki etkileri fiziksel, akademik ve ruhsal olarak çok boyutludur. Özellikle pandemi gibi evde kalma süresinin zorunlu olarak arttığı durumlar ise bu bağımlılığı tetikleyici olabilir. İnternet bağımlılığının çocuklar üzerindeki olumsuz psikolojik etkilerini azaltmak için kanıta dayalı stratejiler geliştirmek adına araştırma verilerine ihtiyaç vardır. Dolayısıyla bu çalışma, COVID-19 pandemisi sürecinde çocukların internet bağımlılık durumlarının ve buna neden olan stres faktörlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır

Yöntem

Tanımlayıcı ve kesitsel türdeki bu çalışmanın evrenini, Zonguldak il merkezinde bir devlet okulunda okuyan 7-10 yaşındaki ilkokul öğrencilerinin ebeveynleri oluşturdu. Kurumda okuyan 7-10 yaşındaki öğrenci sayısı 176 olarak belirlendi. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi. Çalışmaya katılmayı kabul etmeyen 22 ebeveyn çalışma dışı bırakıldı. Çalışma grubunu ise bu devlet okulunda öğrenim gören 7-10 yaşındaki öğrencilerin 154 ebeveyni oluşturdu (Çalışmaya katılım oranı %87.5). Araştırmada veri toplama aracı olarak Katılımcı Bilgi Formu ve Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği kullanıldı. Çalışmanın verileri, anket (GoogleForms) yardımıyla 15 Temmuz-15 Aralık 2020 tarihleri arasında toplandı. Anket formları, pandemi süresince ebeveynlerin haberleşmek için kullandıkları sosyal medya grupları aracılığı ile ulaştırıldı. Çevrimiçi anketin tamamlanması ortalama 10 dakika sürdü.

Bulgular

Çalışmanın örneklemini oluşturan çocukların ortalama yaşları $8,52 \pm 1,20$ (7-10 yaş), annelerinin ortalama yaşları $38,54 \pm 4,18$ (27-52 yaş), babalarının ortalama yaşları $41,23 \pm 4,58$ (32-54 yaş) olarak saptanmıştır. Annelerin %49,4'ünün (n=76) üniversite mezunu, %41,6'sının (n=64) memur; babaların %57,8'sinin (n=89) üniversite mezunu, %39,6'sının (n=61) memur olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin %59,1'inin (n=91) 2 çocuğa sahip olduğu, %98,7'sinin (n=152) çocuklarıyla beraber aynı evde yaşadığı, %91,6'sının (n=141) evinde anne-baba ve çocuklar dışında yaşayan birinin olmadığı ve çocukların %82,5'inin (n=127) pandemi öncesinde bakıcısının olmadığı saptanmıştır. Çocukların %70,8'inin (n=109) kardeşiyle, %97,4'ünün (n=150) annesiyle, %88,3'ünün ise (n=136) babasıyla oyun oynadığı görülmüştür. Çocukların haftalık ortalama internet kullanım sıklığı $5,85 \pm 1,58$ (1-7) gün, günlük internet kullanım sıklığı $3,40 \pm 2,18$ (1-10) saat olarak saptanmıştır.

Çalışmaya katılan çocukların %90,3'ü (n=139) internet bağımlılığı açısından semptom göstermemiş, %9,7'si ise (n=15) sınırlı semptom göstermiştir. Çocukların ölçekten aldıkları toplam puan ortalaması $24,6 \pm 16,9$ olarak saptanmıştır. Çocukların ölçekten aldıkları puanların alt boyut ortalamaları incelendiğinde ise sosyal soyutlanma alt boyutunun $7,24 \pm 4,93$, işlevsizlik alt boyutunun $6,86 \pm 4,25$, yoksunluk alt boyutunun $4,09 \pm 3,92$, kontrol güçlüğü alt boyutunun $6,4 \pm 5,34$ olduğu görülmüştür.

Çocukların ölçekten aldıkları toplam puanlar, tanımlayıcı özellikler ile karşılaştırıldığında; çocuğun cinsiyeti ($p=0,001$), yaşı ($p=0,005$), çocuğun kendisine ait bilgisayarının olması ($p=0,015$), çocuğun kendisine ait odasının olması ($p=0,02$) yönünden anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$).

Çocuk ve ebeveynlerinin COVID-19 sürecindeki aktiviteleri ile ölçek puanları karşılaştırıldığında, anneyle oynama sıklığı ($p=0,002$), babayla oynama sıklığı ($p=0,000$), ebeveynlerin COVID-19 ile ilgili haberleri çocuğun yanında izleme durumu ($p=0,022$) ve ebeveynlerin COVID-19 önlemleri hakkında çocuğu sıklıkla uyarma durumu ($p=0,026$) açısından anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$).

Çocukların internet kullanma amaçlarına göre ölçek toplam puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Tartışma

Araştırmamızda işini evden yürüten anne ve babaların çocuklarının, internet bağımlılık puan ortalamalarının daha düşük olduğu ve buna karşın işe devam etmeyen anne ve babaların çocuklarının internet bağımlılık puan ortalamalarının en yüksek olduğu bulunmuştur. Her iki koşulda da ebeveynlerin evde geçirdikleri zaman, tam/yarı zamanlı bir işte çalışan ebeveynlere göre daha fazladır. Bunlara

ek olarak araştırmamız kapsamındaki ailelerin büyük çoğunluğu ortalama ve düşük gelir seviyesine sahiptir. İşini evden yürüten anne ve babaların çocuklarının internet bağımlılık puan ortalamalarının daha düşük olması; evdeki internete erişim araçlarının sınırlı sayıda olması ve ebeveynlerin işlerini evden sürdürmek zorunda olması ile açıklanabilirken, işe devam etmeyen anne ve babaların çocuklarının internet bağımlılık puan ortalamalarının yüksek olması ise düşük sosyoekonomik statünün ebeveyn stresi üzerindeki etkisi ile bağdaştırılabilir.

Araştırma kapsamındaki çocukların kendine ait bilgisayarının olmasının internet bağımlılık puan ortalamalarını anlamlı derecede yükselttiği görülmüştür. Bununla birlikte kendine ait odası olmayan ve COVID-19 ile ilgili haberlere maruz kalan çocukların internet bağımlılık puan ortalamalarının da anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Pandemiler gibi tüm dünyayı etkileyen olaylarda televizyon yayınları ve sosyal medyada yoğun bir bilgi akışı olmaktadır. Ancak bu yayınlara yetişkinler içindir ve olumsuz haberler çocuklarda istenmeyen psikolojik sonuçları tetikleyebilir.

Çalışmamızda yer alan katılımcıların, interneti sosyal medyaya erişim ve oyun oynamak için kullandıklarında istatistiksel olarak anlamlı olmasa da internet bağımlılığı puan ortalamalarının yükseldiği görülmüştür. Çocuklar okulların kapanması nedeniyle uzak kaldığı arkadaşlarına ya da aile üyelerine sosyal medya aracılığı ile erişmekte ya da online oyun içi arkadaşlıklar edinmektedir. Bu olumlu bir durum gibi görünse de, internette geçirilen sürenin artması çocukların uygunsuz içeriklere maruz kalmasına neden olabilir. Bununla birlikte ders/dev yapmak amacıyla interneti kullanan çocukların da internet bağımlılığı puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Bu durum pandemi nedeniyle birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de eğitim süreçlerinin online olarak yürütülmesiyle ilişkili olabilir.

Çalışmamızda kardeşleriyle (istatistiksel olarak anlamlı olmasa da), anneleriyle ve babalarıyla oyun oynama sıklığı artan çocukların internet bağımlılık puanları daha düşük bulunmuştur. Aile bireyleriyle oyun oynamayan çocukların, arkadaşlarıyla etkileşime geçmek ve keyifli zaman geçirmek için sosyal medyaya erişmesi ve gevrimii oyunlara yönelmesi de beklenen bir durumdur.

COVID-19’un yayılımını ve hastalanmayı önlemek için bireysel hijyen uygulamaları önemli bir yer tutar. Çalışmamızda hijyenle ilgili uyarılara sıklıkla maruz kalan çocukların, ebeveynlerden bir kaçış yolu olarak internet karşısında zaman geçirmeye yöneldiklerini düşünmekteyiz.

Çalışmamızın ele alınması gereken bazı sınırlamaları vardır. Bu çalışmanın kesitsel tasarımı ve örneklem büyüklüğünün az olması nedeniyle, araştırmanın genellenebilirliği sınırlıdır. Çocukların internet kullanımı ile ilgili bilgiler pandemi sırasında toplanmıştır. Bu nedenle, çocukların pandemi öncesindeki internet kullanım alışkanlıkları ile pandemi sırasındaki sonuçları karşılaştıramadık. Ayrıca veriler, ebeveynler tarafından doldurulduğu için çocukların öz-değerlendirmelerine yer verilememiştir.

Bu çalışmanın sonucunda; ebeveynlere, çocukların yanında izlenecek haber programlarının kısıtlanması, sosyal medyanın olumlu etkilerinden faydalanmak için aile büyükleri ve arkadaşlarla etkileşim için kullanılması ile ailenin bir araya geldiği saatlerde internet üzerinden ailece oynanabilen ve fiziksel aktiviteye teşvik edici oyunların kullanmaları önerilebilir.